

BAĞIMSIZLIK, VESAYET, BİRLİKTELİK

Avukat Özdemir ÖZOK*

Kuruluşundan bu yana, savunma mesleğinin örgütleri bağımsız barolarımızla birlikte, Adalet Bakanlığı'nın idari vesayetine karşı mücadele veren Türkiye Barolar Birliği'nin bu mücadelesi olumlu sonuç vermiş ve 4667 sayılı Yasa ile bu yönde önemli kazanımlar elde edilmiştir.

Bu bağlamda; Yasa'nın 8/4. maddesine göre "*Baro yönetim kurullarının adayın levhaya yazılması hakkındaki kararlarında son söz TBB Yönetim Kurulu'na bırakılmış*", Yasa'nın 20/son maddesine göre "*avukat stajyerinin, stajyer listesine yazılıp yazılmaması hakkında karara itiraz sürecinde son karar mercii TBB Yönetim Kurulu'dur*", Yasa'nın 71-74/3. maddelerine göre "*levhadan ve avukatlık ortaklığı sicilinden silme kararına karşı itiraz halinde son karar TBB Yönetim Kurulu'na aittir*", Yasa'nın 154.maddesine göre "*işten yasaklamanın zorunlu olduğu hallerde, doğrudan yasaklama yetkisi, Adalet Bakanlığı'ndan alınmış ve TBB Disiplin Kurulu'na verilmiştir*", Yasa'nın 157/7. maddesine göre "*disiplin kurulu kararlarına itiraz sürecinde de aynı şekilde son karar mercii TBB Disiplin Kurulu'dur*", Yasa'nın 168.maddesine göre "*baro yönetim kurulları tarafından önerilen avukatlık asgari ücret tarifelerine*" son şekli veren ve "*onaylayan TBB Yönetim Kurulu'dur*" yasanın 182.maddesine göre "*yasanın uygulanmasına dair yönetmelikler TBB Yönetim Kurulu tarafından hazırlanır ve Adalet Bakanlığı'nın onayına gönderilir.*" Bakanlık, yönetmeliği geri gönderse bile, "*TBB Yönetim Kurulu'nca üçte iki çoğunlukla aynen kabul edilen yönetmelikler onaylanmış sayılarak yürürlüğe girer*", Yasa'nın ek 2.maddesine göre "*avukatların baroları ve TBB'yi temsilen yurt dışı toplantılarına katılmak için Adalet Bakanlığı'ndan izin almaları*" hükmü kaldırılmış, "*bilgi verme*" hükmü getirilmiştir. Yasa'nın geçici 13.maddesine göre de "*dava vekillerinin listeye yazılma başvuruları sürecinde son söz ve karar mercii TBB Yönetim Kurulu'na aittir*".

* Türkiye Barolar Birliği Başkanı

Belirtilen bu maddelerin yanında Yasa'nın getirdiği yeni düzenleme ve mantık TBB Yönetim Kurulu'nun, TBB Genel Kurulu'ndan aldığı yetkiye ve barolardan aldığı güç ve desteğe dayanarak, savunma mesleği adına düzenlemeler yapmak ve kararlar vermek hakkına ve yetkisine sahip olduğunu göstermektedir. TBB'nin bu hak ve yetkileri barolarımızın ve TBB'nin birlikte verdiği uzun ve çetin mücadeleler sonunda elde edilmiştir.

Diyarbakır Genel Kurulu'nda göreve gelen TBB yönetimi, tüm barolara çağrı yaparak gelen baro temsilcilerinin katılımı ile öncelikle çıkarılması gerekli olan yönetmelikleri çıkarmış ve Resmi Gazete'de yayımlandıktan sonra yürürlüğe koymuştur. Daha sonra avukatların resmi nitelik taşıyan kimliklerinin bastırılması ve ruhsatnamelerinin düzenlenmesi konusunda da yasanın yukarıda belirtilen maddeleri yanında özellikle 8.,9. ve 121/8. maddelerindeki yetkilere dayanarak kimliklerin ve ruhsatnamelerin TBB tarafından düzenlenmesine karar verilmiştir.

İşte bu aşamadan sonra, kimi barolarımız kimlik ve ruhsatların TBB tarafından tek tip olarak düzenlenmesini baroların bağımsızlığına müdahale olduğu görüşünü ileri sürerek, TBB'nin bu tutumu ile baroların üstünde bir vesayet makamı konumuna geldiğini söylemeye başlamışlardır. Bu barolarımızın gösterdiği duyarlılık yönetim kuruluna getirilmiş, yönetim kurulu çeşitli kereler yaptığı görüşmeler sonunda, yapılan işlemin yasanın amacına ve ruhuna uygun olduğuna ve vesayetle ilgisi olmadığına karar vermiştir.

Bunun üzerine İstanbul Barosu Başkanlığı TBB'nin bu işlemlerinin iptali için Danıştay'da dava açmış, yapılan ilk inceleme sonunda 8.Daire 15.4.2003 tarih ve 2003/3904 sayılı kararıyla istem doğrultusunda "yürütmenin durdurulması" kararı vermiş, itiraz üzerine Dava Daireleri Genel Kurulu 10.7.2003 tarih ve 2003/954 sayılı kararıyla, itirazımızı uygun ve yasal bularak "yürütmenin durdurulması kararı"nı kaldırmıştır. Tartışmanın yargının vereceği karar doğrultusunda çözülebileceği düşünülmesine karşın, kimi barolarımız bu konudaki duyarlılıklarını sürdürmekte; yapılan işlemlerle baroların bağımsızlığının yara aldığını ileri sürmektedirler.

Bu gelişmeler sonucu konuya duyarlılık gösteren ilgili barolar tartışmayı TBB'nin 17-18.5.2003 günü Trabzon'da yaptığı Genel Kurula taşımışlardır. İş artık vesayetten de öte, TBB ve baroları rencide edici biçimde merkez-şube ilişkisi şeklinde sunulmuş; haksız olarak TBB'nin merkez yetki anlayış içinde barolara şube gibi baktığı ileri sürülmüştür. Ancak ortaya konulan demokratik yönetim anlayışı, tüm barolara eşit ve yansız duruşu, hiçbir konuda, hiçbir baronun aldığı karara etki etmeyişi, sadece yasanın kendisine verdiği görevleri objektif bir biçimde yerine getirişiyle TBB ileri sürülen bu iddia ve isnatları çürütmüş ve bu ilkeli davranışının karşılığını kadirbilir genel kurul üyelerinin desteğiyle almıştır.

Ancak TBB ve barolar arasında "TBB'nin vesayeti ve baroların bağımsızlığı" konusunda başlatılan vesayet tartışmaları, 4667 sayılı Yasa'nın yürürlüğe girdiği 10.05.2001 tarihi öncesine dayanmaktadır. Ankara Barosu'nun 2000 yılında düzenlediği "Hukuk Kurultayı 2000" toplantılarında bu konu tartışılmış "Avukatlık Hukuku" bölümünde bildiri sunan şimdiki Ankara Baro Başkanı Sayın Semih GÜNER konuşmasında; "... Avukatlık Yasası, savunma hakkının kullanılmasında barolara yüklediği görevin yanı sıra, Türkiye Barolar Birliği'ne de üst meslek kuruluşu olarak önemli görevler vermiştir... görevleri arasında, baroların görüşünü alarak ortak görüşlere ulaşmak, avukatlık mesleğinin genel çıkarlarını ve mesleğin ahlak düzen ve geleneklerini sağlamak, mesleki dayanışmayı güçlendirmek, hak aramada ve savunma hakkının kullanımında avukatın etkinliğini arttırmak, avukatların mesleki gelişmelerini özendirerek ve sağlayacak önlemleri almak gibi konular bulunmaktadır..." demiştir. GÜNER devamında, "...Baroların mesleki anlayışın, ortak kavramların gelişmesi ve gerçekleşmesi için üstlendikleri görevin yanı sıra, bireysel mesleki faaliyetin denetlenmesi, özen, doğruluk ve dürüstlük içinde yapılması yönünden de görevleri bulunmaktadır. Bu görev, bireyin hak arama özgürlüğünün bir başka güvencesidir. Baroların bu denetim işlevini gereği gibi yapmaları, uygulama farklılıklarının giderilip, objektifliğin egemen olması, yasa ve meslek kurallarının ülkenin her yerinde aynı anlayış ve yorum içinde uygulanabilmesi, ancak üst meslek örgütünün baroları denetlemesiyle mümkün olabilir. 1136 sayılı Yasa ile bu güvence yaratılmış, Türkiye Barolar Birliği de bu görevi en üst görev bilinciyle yerine getirmiş ve getirmeye devam etmektedir..." ve yine devamla "...Avukatlık mesleğinin güçlenmesi, saygınlaşması ancak meslek örgütünün etkin, güçlü ve bilinçli olması ile mümkündür. Mesleğin geleceği için gerekli önlemleri alacak organ barolar ve onların üst kuruluşu olan Türkiye Barolar Birliği'dir. Bunun en güzel kanıtını, Türkiye Barolar Birliği'nce yürürlüğe sokulan 'meslek kuralları' ortaya koymaktadır. Ülkemiz avukatlığının bir disiplin altında yapılmasında büyük katkısı olan meslek kuralları, meslek örgütünün etkinliğinin de kanıtı olmaktadır..... Avukatlık mesleğinin kamusal boyutu nedeniyle, kaçınılmaz olan mesleki denetimin yanı sıra, mesleğe giriş ve ayrılışların yürütmeden alınıp, barolara ve Türkiye Barolar Birliği'ne verilmesi önemli bir yenilik olmuş ve Türk avukatlık mesleğinin gelişmesinde bir dönüm noktası sayılmıştır..." diyerek bildirisine devam etmiştir. Oturumda tartışmacı olarak bulunanlardan dönemin İstanbul Baro Başkanı Sayın Yücel SAYMAN da özetle; "...acaba baroların üst kuruluşu olur mu, baroların üst kuruluşu, baroların bağımsızlığıyla bağdaşır mı, peki dünyada baroların üst kuruluşu var mıdır?... Benim bildiğim kadarıyla üst kuruluş, baroların üst kuruluşu olmaz. Savunmanın, örgütünün bir üst kuruluşu olmaz. Bu bağımsızlıkla bağdaşmaz,.... Barolar Birliği olmasın anlamında söylemiyorum; Türkiye Barolar Birliği olur. Türkiye Barolar Birliği üst kuruluş olmaz, ne olur bir koordinasyon kurumu olur..... bağlayıcı kararlar alamaz,..... Deniyor

ki, bir kaos mu olsun, olsun! Bundan neden korkuyorsunuz ki,.....” dedikten sonra konuyla ilgili olarak, dinleyicilerin de katılımıyla, tartışmalara geçilmiş, bu tartışmalarda, dönemin Türkiye Barolar Birliği Başkanı Sayın Eralp ÖZGEN söz alarak özetle; “....Sayın Yücel SAYMAN, Türkiye Barolar Birliği'nin bir üst kurum niteliğinden çıkarılması ve sadece bir koordinasyon kurulu haline getirilmesi fikrini işledi. Aslında meşhur Bektaşî fıkralarındaki gibi; -Yok diyeceksin ama dilin varmıyor- demiş. Barolar Birliği tamamen kalksın demeye gelen bir niyet bu;..... Sayın SAYMAN konuşmasında, devamlı baroların bağımsızlığına aykırı olduğu fikrini işledi. Aslında eğer böyle düşünüyorsa bir adım daha öteye gider; baroların, avukatların da bağımsızlığını ortadan kaldırdığını kabul ederiz. O vakit tüm savunma kurumu olmasını istediği barolar kurumu da ortadan kaldırırız..... Neden bir vesayet makamı değildir? Çünkü Barolar Birliği'ni seçenler avukatlardır..... Barolar Birliği delegeleri Barolar Birliği Genel Kurulu'nu oluşturur, yani bir dış kurumun etkisi değildir. Avukatların dışında bir kurum değildir..... Sayın SAYMAN'ın dediği gibi bir kaos olabileceğine ben de inanıyorum. Ama Sayın SAYMAN'la ayrıldığı nokta: kaos olsun bu da iyidir, sözüne katılmıyorum. Çünkü en kötü düzenin dahi bir kaostan daha iyi olduğu inancındayım....” diyerek sözlerini bitirdikten sonra konuşmalar devam etmiş, bu sırada söz alan önceki dönemlerin Türkiye Barolar Birliği Başkanı Sayın Önder SAV da özetle; “... Terminolojik tartışmaya girmek istemiyorum da, baroların, Barolar Birliği'nin birbiriyle ilişkileri konusundaki değerlendirmelerine de bir açıklık getirmek istiyorum. Elbette Türkiye' de irili ufaklı, meslektaş sayısı çok olan barolarımız vardır. İstanbul Barosu tarihçe bakımından en geçmişi eskiye dayanan baromuzdur ve övünç kaynağı olan barolarımızdan birisidir. Ama bu kadar büyüklüğüne, bu kadar köklülüğüne karşın İstanbul Barosu bile, Türkiye Barolar Birliği'nin geçmişte yaptığı kavgaları gündemine taşıyamazdı. Bugün eğer Anayasa'nın Cumhurbaşkanının yemin metnine, bugün eğer Anayasa'nın milletvekillerinin yemin metnine yansıyan hukukun üstünlüğü deyimi Anayasa'ya girmişse mahalli baroların kavgasıyla değil, Türkiye Barolar Birliği'nin, üst kuruluşun mücadelesiyle girebilmiştir. Geçmişe dönüp baktığımız zaman herkes 12 Eylül rejimi önünde diz çökerken, diz çökmeyen tek kuruluş Türkiye Barolar Birliği'dir. Karşı koyan, bu Anayasa'nın ilk harfinden son harfine kadar değiştirilmesi gerekliliğinin altını çizen hukuk kuruluşudur. Bunu tabi ki kaynak olarak meslektaşlarımızdan tabi ki kaynak olarak barolarından alan bir kuruluştur. O bakımdan bu üst kuruluş deyimine çok fazla takılmanın birbirimizle uğraşmak ve itişmekten öte bir yarar sağlamayacağı görüşündeyim. Sonra üst kuruluş deyiminden, yüksek deyiminden de çok fazla yükünmemek lazım: Anayasamız'da üst kuruluş deyimi var, Anayasamız'da Yüksek Mahkemeler deyimi var. Yani biz yüksek mahkeme dediğimiz zaman bidayet mahkemelerini alçak mahkeme mi kabul ediyoruz, değil, o bir düzendir. Yargıda da bir

düzendir, baroların da böyle bir düzeni söz konusudur... ..” diyerek konuya ilişkin açıklamalarına devam etmiştir.

Bu konuda Sayın SAV, ÖZGEN ve GÜNER'in görüşlerine aynen katılıyorum.

Uzun yıllar baro başkanlığı başta olmak üzere, savunma mesleğinin yüceliği, saygınlığı ve kutsallığına olan bağlılığım ile 1978 yılından bu yana yaptığım tüm görevlerde TBB ve baroları bir bütün olarak anladım, algıladım, hissettim ve yaşadım. Bu bağlamda hiçbir zaman TBB'yi baroların üstünde bir vesayet organı olarak düşünmedim. Çünkü, birbirini tamamlayan ve bir bütünün parçaları olan bu kurumlar arasındaki dayanışma ve birliktelik kesinlikle vesayet ilişkisi olamaz.

Sözlük anlamı; vasilik-vasi olma, birisini yönetme, idare etme olan vesayet ilişkisinin, TBB ve barolar arasındaki ilişkiyle ne kadar ilgisi olduğunu anlamak mümkün değildir. Vesayet aslında bir özel hukuk ilişkisi ve kavramıdır. Hukuk alanında haklarını kullanma ve görevlerini yerine getirme yeteneği bulunmayan gerçek kişiler adına bu hakları kullanma yeteneğine sahip diğer gerçek kişilerin hukuki işlemler yapabilme yetkisiyle donatılması ve bu hakları kullanma anlamına gelmektedir. Vesayet altındaki kişinin kısmen ya da tamamen bu hakları kullanma hak ve yetkisi yoktur. Özel hukuk alanındaki vesayet yanında, idare hukukunda-kamu hukukunda söz konusu olan idari vesayet kavramı; farklı anlamlar taşır. Çünkü özel hukukta vesayet, vesayet altına alınan kişinin hak ve menfaatlerini korumak ve gözetlemek için öngörülmüştür. Oysa idari vesayetin amacı, idari vesayete uyruk tüzel kişinin yapacağı işlem ve eylemlere karşı bireylerin ve toplumun yararını korumaktır. Tanımlanan bu iki vesayet türü de TBB-barolar arasındaki ilişkilere uymamaktadır. TBB, baroların temsilcilerinin-delegelerinin oluşturduğu TBB Genel Kurulu tarafından seçilen-yetkilendirilen kişiler tarafından tüm barolar adına görev yapmaktadır. Kuruluşundan itibaren savunmanın bağımsızlığı mücadelesini, barolarla birlikte Adalet Bakanlığı'na karşı sürdüren TBB varılan bu noktada haksız ve dayanaksız olarak eleştirilmektedir.

3-8 Ocak 1934 yılında İzmir'de toplanan baro temsilcileri baroların birlikteliğini ve dayanışmasını sağlama yönünde ilk adımı atmışlar ve TBB'nin temelini oluşturan *“Türkiye Avukatlar Birliği”* düşüncesini yaşama geçirmişlerdir. Bu günden sonra bu fikir etrafında gerçekleştirilen çeşitli toplantılar ve yapılan çalışmalar sonucu 7.7.1969 gün ve 1136 sayılı Avukatlık Kanunu çıkarılmıştır. Bu yasa gereği kurulması öngörülen TBB, Ankara Barosu'nun çağrısı ve ev sahipliğinde yapılan toplantı sonunda 9.8.1969 günlü Genel Kurul Toplantısı'nda kurulmuştur.

21-22 Nisan 1963 günlerinde Ankara'da toplanan baro temsilcileri yeni çıkacak *“Avukatlık Yasası”*nı görüşmüşler ve görüşme sonunda 40 maddeden oluşan ilke kararları almışlardır. Bu ilke kararlarından 29.sırada yeni oluşacak TBB'nin hak ve yetkileri şu şekilde tanımlanmıştır; *“TBB kanunların avukatlara tanıdığı hakların gerçekleştirilmesine ve yüklediği vazifelerin tam ve şerefli bir surette yerine getirilme-*

sine çalışmak, avukatların haklarına karşı vuku bulabilecek müdahaleleri ve muhtemel tehditleri önlemek için gerekli tedbirleri almak, avukatların ve baroların tümünü ilgilendiren hususlarda topluca hareket etmek yetkisine sahip olmalıdır.” Baroların temsilcisi olarak rapora imza koyanlar; Ankara temsilcisi Komisyon Başkanı Av.Emin Halim Ergun- İstanbul barosu temsilcisi Sözcü Av.Sabih Atlı-Ankara Barosu temsilcisi Raportör Av.Suat Z.Özalp-Üyeler Ankara Barosu temsilcisi Av.Necdet Fikir, Denizli Barosu temsilcisi Av.Aziz Behçet Çomakoğlu, İzmir Barosu temsilcisi Av.Cengiz İlhan, Hatay Barosu temsilcisi Av. Ahmet Rıza Eryılmaz, Burdur Barosu temsilcisi Av.Kazım Aksoy, İstanbul Barosu temsilcisi Av.Kamil Taşgil, Bursa Barosu temsilcisi Av.Halet Gelişken. TBB'nin işlevini tanımlarken, TBB-barolar arasında bir bağımsızlık-vesayet tartışması yapılacağını düşünmemişlerdir. Bunu şu cümle ile açıkça ortaya koymuşlar; *“..avukatların ve baroların tümünü ilgilendiren hususlarda topluca hareket etmek yetkisine sahip olmalıdır”* demek suretiyle TBB'nin, avukatların ve baroların ortak yararlarını koruyan ve kollayan düzenlemeler yapma yetkisine sahip olmasını istemişlerdir.

TBB'nin kuruluş beyannamesini oluşturan bu rapor doğrultusunda, yasalaşan 1136 sayılı Avukatlık Kanunu'na göre ilk TBB Genel Kurulu 9-10 Ağustos 1969 günü yapılmıştır. Bu genel kurulda alınan karar doğrultusunda ikinci genel kurulun 31 Ekim 1969 günü İstanbul'da yapılmasına karar verilmiştir. 31 Ekim 1969 günlü ikinci Genel Kurul'a sunulan çalışma raporunun 17.sayfasında geçen üç aylık süre içinde TBB yönetiminin Adalet Bakanlığı'nın *“vesayetinden”* kurtarılması için barolarla birlikte yapılan girişimler sayılmaktadır. Burada hiçbir ayırım yapılmadan TBB ve baroların bağımsızlığından söz edilerek, kurumsal olarak *“savunmanın”* bağımsızlığı amaç edinilmiştir. Bu uzun anlatımlar sonunda *“TBB ve baroların vesayet altında olması izahsız bir kavramdır. Türk barolarının idari vesayet altında olmasını kabul etmek ‘çağdaş baro’ anlayışının çok gerisinde kalmaktadır”* denilmek suretiyle TBB ve baroların bağımsızlığı bir bütün olarak ele alınmış ve algılanmıştır.

Bu anlayışı zedeleyecek ve TBB-barolar birlikteliğine zarar verecek; savunmanın birlikteliğini bozacak ve savunma örgütlerini güçsüzleştirecek her türlü tartışmadan özenle kaçınmak gereklidir.

İzmir Barosu Başkanımız Sn.Av.Bahattin Özcan Acar'ın TBB'nin kuruluş yıldönümü için gönderdiği 8.8.2003 günlü kutlama mesajında vurguladığı *“Savunma mesleğinin güçlenmesi, baroların eşgüdümü ve birlikten doğacak gücün etkinliğinin sağlanması”* anlayışını geliştirerek, yayarak meslek ve yurt sorunlarında etkili bir TBB'yi hep birlikte oluşturmak durumundayız.

Ortak amacımızın kaos değil, demokratik, özgürlükçü bir düzen yaratmak olduğuna yürekten inanıyorum.